

SAATTOHOITO JA MONIKULTTUURISUUS

Terhi Utriainen
HY, Maailmankulttuurien laitos
Uskontotiede

Hyvä kuolema?

- ▣ Kuolema oman elämän keskellä ja omien arvojen mukaisesti
- ▣ Ars moriendi; kuolemisen taito?
- ▣ Monikulttuurisuuden haasteet: islam ja buddhalaisuus

Vierelläoloa

- Saattohoito: ei jätetä yksin; kodinomaisuus
- Sietämättömän sietäminen
 - Tekemisen lopettaminen
- Kuolevan (ja omaisten) tarpeista lähteminen
 - Kysyminen, keskustelu
 - Kunnioitus silloinkin kun toiset (uskonnolliset) arvot kuin vallitsevassa yhteiskunnassa ja sairaalan maallisessa ja rationaalisessa maailmassa
- Turvallisuus, rauhallisuus, asiallisuus, rehellisyys
- Miten mahdollista tämä on monikulttuurisessa yhteiskunnassa ja hoitoinstituutiossa?
 - Kun tehokkuudella ei enää voi tehdä mitään?
 - Kun kohdataan toisenlainen kokemus ja rationaliteetti?

Monikulttuurisuuden haasteet

- Globalisaatio, maahanmuutto & kulttuurivaikutteet
- Kiinnostus vieraisiin kulttuureihin ja uskontoihin
- Mikä on kulttuuria ja mikä uskontoa?
 - Katsomus , jota käytetään kärsimyksen, kuoleman ja elämän tarkoituksen kohtaamiseen ja selvittämiseen ja jossa usein on mukana jokin 'näkyvätön perimmäinen todellisuus'
- Uskontojen kirjo: ortodoksisuus, katolisuus, vapaat suunnat, islam, buddhalaisuus, hindulaisuus (hare krishna), henkisyys, vapaa-ajattelijat, uus pakanat...
 - Suomessa ei vielä kovin paljon kokemusta
- <http://www.uskonnot.fi/>- 2007 Suomessa 66 rekisteröityä uskonnollista yhdyskuntaa (islamilaisia 25); lisäksi suuri ja kasvava joukko pieniä rekisteröimättömiä yhteisöjä

Islamin hyvä kuolema

- Islamilaiseksi käsitetään jokainen, joka on syntynyt muslimiksi (isä on muslimi) - riippumatta siitä, onko aktiivisesti uskontoa harjoittava
 - Suomessa n. 60 000 muslimia
- Elämä on pyhää, Jumalan lahja
- Elämä on matka ja kuolema on vain siirtymä tilasta toiseen (sielu jättää ruumiin) – silti voi olla pelottava
- Käsitys kuolemasta liittyy ylösnousemususkoon
- Kuolema on kaikkien ruumiintoimintojen lakkaamista
- Kuolema jihadina; henkilökohtaisena taisteluna uskon puolesta

...islamin...

- Yhteisöllisyys: muslimin ensisijaisena toiveena on saada kuolla kotona – vaihtoehtoisesti rauhallinen sairaalahuone ilman uskonnollisia symboleita
 - Koraanin jakeita näkyville?
- Rukous (ja siihen liittyvä puhdistautuminen) tärkeä rituaalinen velvollisuus! > miten sairaala voisi edistää?
- Kuolevien luona tärkeää vierailta; kuolevaa ei saa jättää yksin
- Kuolevalle puhutaan; luetaan Koraania (=sielun valmistamista)
- Uskontunnustus viimeisiksi sanoiksi: ei ole muuta jumalaa kuin Allah ja Muhammed on hänen profeettansa
- Kuoleva kyljelleen kohti Mekkaa

...islamin...

- ☐ Rituaalinen pesu: haalea vesi ja yritit; omaiset suorittavat
- ☐ Sukupuolen mukainen lääkäri; samoin ruumiinpesijä
- ☐ Rituaalinen käärinliina (=ruumiin valmistamista)
- ☐ Vainaja kotiin

- ☐ Mielellään ei ruumiinavausta; mitään ruumiinosia ei saisi poistaa (ylösnousemususko)
- ☐ Ei polttohautausta
- ☐ Muslimia ei saa haudata kristin- tai muun opin mukaan eikä toisuskaisen viereen

- ☐ Tunteiden hallinta ja kärsivällisyys: läheisen kuolema on uskon koettelua

Buddhalaisuuden hyvä kuolema

- ☐ Jälleensyntyvä: kuin liekki joka sytyttää uuden kynttilän
- ☐ Mikään ei ole pysyvää; ei myöskään ihmisen minuus; tämän oivaltaminen keskeistä: kuolema ei ole loppu

- ☐ Ihminen jatkaa edellisessä elämässä kertyneen *karman* työstämistä ja yrittää kerätä jokaisessa elämässään mahdollisimman hyvää *karmaa*
- ☐ Lopulta on mahdollista vapautua jälleensyntymien kierrosta

- ☐ Kuolemaan voi totutella ja harjaantua meditaation keinoin; voidaan meditoida myös suoraan kuolemaa ja katoavaisuutta

- ☐ Jos mahdollista, samoinuskovat paikalla (miehet laittavat miesnaiset naisvainajan)

...buddhalainen...

- Tiibetiläinen kuolleiden kirja (=yksi maailman myydyimpiä kirjoja!!)
 - Kuvaa sielun matkaa bardossa
- Voidaan lukea kuolevalle - lisäksi kynttilä, Buddhan kuva
- Kolmeen jalokiveen turvautuminen (Buddha, sangha, dharma)
- Ei mieltä sumentavia lääkkeitä: mielentila kuoleman hetkellä tärkeä
- Kuoleman kohtaaminen oikealla kyljellä maaten, kuten Buddha
- Tärkeintä on auttaa kuolevaa pysymään rauhallisena olemalla itse rauhallinen: kuolevan on annettava mennä
- <http://www.nic.fi/~vano/kuolema.htm>

”Älä ole peloissasi, mitä sitten tapahtuukin, se on mielen heijastumaa, niin kuin uni. Ei ole mitään pelättävää, kehoasi ei voi enää satuttaa. Rentoudu vain, ja kun kirkas valkoinen valo ilmestyy, mene sitä kohti ja sulaudu siihen.”

Loppupohdintaa: mitä voisi olla viimeinen palvelus?

- Henkinen tuki tärkeintä: tätä voivat kaikki tarjota?
- Rituaalit? Edes vähän tietoa näistä.
 - Yhteydet uskonnollisiin yhdyskuntiin > tukea, apua myös aktiivihoidosta luopumisen hyväksymisessä
 - Tilaa ja aikaa, edes pienille rituaaleille, noutajille ja muille hengille... sureville omaisille
- Uskonnolliset esineet ja kirjat (lukekaa itsekin)
- Yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden jännitteet voi olla haaste!
- Omaiset yleensä iso tuki, joskus haaste
- Potilaslähtöisyys ja erilaisuuden hyväksyminen
- Toisaalta toiveissa paljon yhteistäkin:

Muslimipotilaiden toiveita:

- 1. mahdollisuus keskustella hoitohenkilökunnan kanssa
- 2. lääkäriltä toivotaan "halua kuunnella"
- 3. lääkärin toivotaan olevan kiinnostunut potilaan tuntemuksista
- 4. kivunlievitys toivottavaa (ei sumentavaa lääkintää)
- 5. toivotaan halukkuutta auttaa henkisen ja emotionaalisen tuen järjestämisessä

(Lähde: The terminally ill Muslim: Death and dying from the Muslim perspective. 2001, American Journal of Hospice and Palliative Medicine)